

दुहुँ गाउँपालिका

दुहुँ राजपत्र

खण्ड - ६

संख्या - ७

मिति: २०७९।०६।१८

भाग - २

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति

२०७९।०६।१२

दुहुँ गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन कोष संचालन निर्देशिका २०७५

दोस्रो संशोधन २०७९

दुहुँ गाउँपालिका भित्र प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपदमा परेका व्यक्ती वा संस्थाहरुलाई उद्धार एवं राहत उपलब्ध गराउन दुहुँ गाउँपालिका विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५ को दफा १२ बमोजिमको विपद व्यवस्थापन कोष संचालनगर्न सोहि ऐनको दफा २७ बमोजिम गाँउ कार्यपालिकाको मिति २०७५ असोज ९ गते बसेको बैठक बाट पारित र मितिमा संशोधन गरी यो निर्देशिका लागु गरेको छ

परिच्छेद १

१: संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

क) यस निर्देशिकाको नाम दुहुँ गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन कोष संचालन निर्देशिका २०७९ रहेको छ ।

ख) यो निर्देशीका दुहुँ गाँउ कार्यपालिकाले स्विकृत गरेको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२: विषयवा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशीकामा :

- क) 'ऐन' भन्नाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७९ लाई बुझ्नु पर्दछ ।
- ख) 'कोष' भन्नाले ऐनको दफा १२ बमोजिमको विपद् व्यवस्थापन कोष सम्झनुपर्छ ।
- ग) 'प्रभावित व्यक्ति' भन्नाले विपद्को घटनाबाट परिवारका सदस्य गुमाएको, शारीरिक वा मानसिक समस्या उत्पन्न भएको, घर, जग्गा जमिन, पशुपन्छी, खाद्यान्न, लत्ता कपडा तथा अन्य सम्पत्तीमा आंशिक वा पुर्णरूपमा नोक्सानी पुगेको वा विपद्का कारण अन्य कुनै तरिकाबाट प्रभावित भएको व्यक्तिलाई सम्झनुपर्छ ।
- घ) 'राहत' भन्नाले विपद् प्रभावित व्यक्तिलाई उपलब्ध गराईने नगद तथा वस्तुगत तथा सेवा सहायता सामग्री समेत सम्झनुपर्छ ।
- ङ) 'समिति' भन्नाले ऐनको दफा ३ बमोजिमको समिति सम्झनुपर्छ ।
- च) 'संयोजक' भन्नाले समितिको संयोजक सम्झनुपर्छ ।
- छ) 'मुलखाता' भन्नाले दुहुँगाँउपालिकाको खातालाई बुझ्नु पर्दछ ।

परिच्छेद २

कोषको स्थापना, उद्देश्य तथा प्रयोग

३. कोषको स्थापना:

- १) स्थानीय स्तरमा उत्पन्न भएको वा हुनसक्ने विपद्को जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गाउँ/नगर स्तरबाटै सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक स्रोत संकलन र परिचालन गर्न गाउँपालिकामा एक विपद् व्यवस्थापन कोष रहनेछ ।
- २) कोषको आय रकम संकलन तथा व्यय रकम परिचालनका लागि गाउँपालिकाको सहित कोष रहेको वित्तीय संस्थामा एक छुट्टै खाता खोल्नेछ ।
- ३) कोषको कुल आम्दानी अन्तर्गत यस कार्यविधिको दफा ५ बमोजिम कोषमा जम्मा हुनेगरी प्राप्त भएको रकम तथा कोषको खाता रहेको वित्तीय संस्थाले कोष रकममा उपलब्ध गराएको व्याज आय र दफा ६ बमोजिम प्राप्त भएको वस्तुगत सहायता सामग्रीको प्रचलित मूल्य समेतलाई जनाइछ । तर वस्तुगत सहायता सामग्री प्रचलित मूल्यलाई बैंक हिसाबमा समावेश गरिने छैन ।
- ४) यस कार्यविधिको दफा ६ बमोजिम कोषको नाममा प्राप्त हुन आउने वस्तुगत सहायता सामग्रीको छुट्टै मौज्जात किताव स्थापना गरि अभिलेख गरिनेछ ।

४ कोषको उद्देश्य:

- १) स्थानिय स्तरमा हुन सक्ने सम्भाव्य विपद्को जोखिम न्युनिकरण तथा विपद्को व्यवस्थापनका लागि आर्थिक तथा वस्तुगत सहायता परिचालन गर्नु कोषको उद्देश्य रहनेछ ।
- २) कोषले देहायका क्षेत्रमा काम गर्ने छः
 - क) विपद्को घटनाबाट प्रभावित व्यक्तिहरुलाई स्थानीय स्तरमा तुरुन्त खोज, उद्धार र राहत सेवा उपलब्ध गराउने ।
 - ख) विपद् पर्दा तत्कालै स्थानीय स्तरमा सामना गर्न सक्ने अवस्था सिर्जना गर्ने ।
 - ग) विपद् जोखिम न्युनिकरण, पुर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभ कार्यलाई सहज गर्ने ।

५ कोषको आम्दानी:

- (१) कोषमा ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) र (३) को अधिनमा रहि देहाय बमोजिमका रकम आम्दानीको रूपमा जम्मा हुनेछः
 - क) दुहुँ गाउँपालिकाको वार्षिक बजेट मार्फत विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा हुने गरी स्वीकृत रकम,
 - ख) विपद् व्यवस्थापन कार्यका लागि कोषमा जम्मा हुनेगरी अन्य छिमेकी स्थानिय तहबाट प्राप्त रकम,
 - ग) विपद् व्यवस्थापन कार्यका लागि कोषमा जम्मा हुनेगरी प्रदेश सरकार तथा नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,
 - घ) गाउँसभाबाट स्वीकृत आर्थिक ऐनमा व्यवस्था, गरिए बमोजिम विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा हुनेगरी प्राप्त हुने शुल्क तथा दस्तुर रकम,
 - ङ) गाउँसभा सदस्य, गाउँ कार्यपालिका सदस्य तथा नगरपालिकाका कर्मचारीहरुको स्वेच्छिक निर्णयबाट प्राप्त हुने रकम,
 - च) स्वदेशी विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु र त्यसमा कार्यरत कर्मचारीहरु, उद्योगी, व्यवसायी, पेशाकर्मी, राजनितिक दल, नागरिक समाज, धार्मिक तथा परोपकारी संघसंस्था र आम सर्वसाधारणबाट स्वेच्छिक रूपमा प्राप्त हुने रकम,
 - छ) गैरआवासीय नेपाली, वैदेशिक सरकार तथा संघसंस्थाको तर्फबाट प्रचलित कानूनको अधिनमा रहि प्राप्त हुने रकम,
 - ज) कोषको खाता सञ्चालनमा रहेको वित्तीय संस्थाले त्यस्तो कोषमा रहेको रकममा उपलब्ध गराएको व्याज आय,
 - झ) दफा ६ को उपदफा (३) बमोजिम वस्तुगत सहायता सामग्रीको बिक्रीबाट प्राप्त आय,

त्र) प्रचलित कानूनको अधिनमा रहि कोषमा जम्मा हुने गरी अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषलाई उपलब्ध हुने रकम सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाले यस कार्यविधिको दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिमको कोषको बैंक खातामा सिधै जम्मा गरिदिन वा गाउँको आर्थिक प्रशासन/राजस्व शाखामा नगद जम्मा गर्न सक्नेछ । त्यसरी नगद जम्मा हुन आएमा आर्थिक प्रशासन/राजस्व शाखाले सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई सोको भर्पाई उपलब्ध गराउनुपर्ने छ ।

(३) कोषमा रकम जम्मा गर्ने व्यक्ति तथा संस्थाको नाम र प्राप्त सहायता रकम सम्बन्धी मासिक विवरण अर्को महिनाको सात गते भित्र सार्वजनिक गरिनेछ ।

तर कुनै व्यक्ति वा संस्थाले सहायता उपलब्ध गराउँदा आफ्नो नाम सार्वजनिक नगर्न समितिलाई अनुरोध गरेको रहेछ भने निजको नाम उल्लेख नगरी विवरण सार्वजनिक गर्न बाधा पर्ने छैन ।

६ वस्तुगत सहायता सामग्री:

(१) ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) र (३) को अधिनमा रहि कुनै व्यक्ति क संस्थाबाट नगदबाहेकको वस्तुगत सहायता सामग्री प्राप्त हुन आएमा र त्यसरी प्राप्त सामग्री विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा उपयोग हुने देखिएमा त्यस्तो वस्तुगत सहायता सामग्रीलाई स्वीकार गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वीकार गरिएको वस्तुगत सहायता सामग्रीलाई अलग्गै मौज्जात विवरण आम्दानी अभिलेख जनाई त्यस्तो सामग्रीको प्रचलित मूल्यलाई कोषको आम्दानीको रूपमा समेत अभिलेख गरिनेछ ।

स्पष्टिकरण: यस दफाको प्रयोजनका लागि प्रचलित मूल्य भन्नाले वस्तुगत सामग्रीको साथमा प्राप्त हुने खरिद विजक वा मूल्याङ्कनको प्रमाण र ढुवानी लागत समेतको मूल्यलाई जनाउँनेछ । यदी त्यस्तो मूल्यविना नै वस्तुगत सामग्री प्राप्त हुन आएको रहेछ भने त्यस्तो वस्तुगत सामग्रीको प्रचलित स्थानिय दररेट अनुसारको मूल्याङ्कनलाई आम्दानीको आधार मानिनेछ । सो पनि नभएमा त्यसरी प्राप्त सामग्रीको लागि समितिले उचित ठहर्याएको मूल्याङ्कनलाई कोषको आम्दानी आधारको रूपमा लिईनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भई उपदफा (२) बमोजिम आम्दानी अभिलेख गरिएको कुनै सामग्री तत्काल प्रयोग गर्न आवश्यक नपर्ने वा नमिल्ने वा लामो समयसम्म भण्डारण गरि राख्न पनि अनुकूल नहुने (सड्ने, बिग्रने, नासिने वा खेर जाने) प्रकृतिको भएमा समितिको निर्णयले त्यस्तो सामग्रीलाई प्रचलित कानून बमोजिम लिलाम बिक्री गरी प्राप्त आय रकमलाई दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिमको कोषको खातामा जम्मा गरिनेछ ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै वस्तुगत सहायता सामग्री स्थानिय विपद् व्यवस्थापनमा उपयोग नहुने वा उपयोग गर्न उपयुक्त नहुने समितिले निर्णय गरी त्यस्तो सहयोग आंशिक वा पूर्णरूपमा अस्वीकार गर्न सकिन्छ ।

(५) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै वस्तुगत सहायता सामग्री प्रचलित मापदण्ड बमोजिमको न्यूनतम गुणस्तरयुक्त नभएको अवस्थामा त्यस्तो सामग्रीलाई समितिले अस्वीकार गर्नेछ ।

(६) उपदफा(१) बमोजिम प्राप्त वस्तुगत सहायता सामग्री उपदफा (४) वा (५) बमोजिम अस्वीकार गरिएको अवस्थामा बाहेक त्यस्तो सामग्री उपलब्ध गराउने व्यक्ति वा संस्थालाई कार्यालयले सामग्री प्राप्त र स्वीकारोक्तिको भर्पाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

(६) उपदफा(१) बमोजिम स्वीकार गरी उपदफा (२) बमोजिम अभिलेख गरिएको र उपदफा (४) वा (५) बमोजिम अस्वीकार गरिएको सामग्रीको विवरण तथा स्वीकार गरिएको सामग्रीको हकमा सो उपलब्ध गराउने व्यक्ति वा संस्थाको नाम सम्बन्धि मासिक विवरण अर्को महिनाको सात गते भित्र सार्वजनिक गरिनेछ ।

तर कुनै व्यक्ति वा संस्थाले सहायता उपलब्ध गराउँदा आफ्नो नाम सार्वजनिक नगर्न समितिलाई अनुरोध गरको रहेछ भने निजको नाम उल्लेख नगरी विवरण सार्वजनिक गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(७) यस दफा बमोजिम प्राप्त भएको वस्तुगत सहायता सामग्रीलाई त्यस्तो सामग्री भण्डारण गर्ने वा प्रयोग गरिने स्थानसम्म पुऱ्याउनका लागि सहायता उपलब्ध गराउने सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई नै अनुरोध गर्न सकिनेछ ।

७. कोषको प्रयोग:

(१) कोषमा जम्मा भएको रकम खर्च गर्न तथा विपद् व्यवस्थापनका लागि प्राप्त वस्तुगत सहायता सामग्री खर्च निकासी गर्न समितिले निर्णय गर्नुपर्ने छ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि तत्काल विपद् प्रतिकार्य गर्नुपर्ने अवस्था रहेको, तर समितिको बैठक बस्न सक्ने अवस्था नरहेमा तत्/पश्चात लगत्तै बस्ने समितिको बैठकबाट अनुमोदन गराउने गरी बडा विपद् व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा गाउँस्तरीय समितिको संयोजकले तोकिएदिए बमोजिम एक पटकमा बढीमा तीस हजार रूपैयासम्मको रकम खर्च गर्न बाधा पुग्ने छैन ।

३) दुहुँ गाँउपालिका विपद् व्यवस्थापन कोषको संचालन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क. दुहुँ गाँउपालिकाको मुल खाताबाट विपद् व्यवस्थापन कोष शिर्षकमा हिसाव रहने गरी कोषको संचालन हुने छ ।

ख. विपद् व्यवस्थापन कोषमा गाँउसभाबाट विनियोजित रकम तथा विपद् व्यवस्थापनका लागि प्रदेश, संघ सरकार तथा स्वदेशीकुनै संघ संस्था वाट प्राप्त रकम रहने छ ।

४) कोषबाट दिन सकिने राहत: विपद् व्यवस्थापन ऐनमा उल्लेख भए बमोजिमको प्राकृतिक प्रकोप तथा गैर प्राकृतिक प्रकोपमा परेका

व्यक्तिहरूलाई गाँउ विपद व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी देहाय बमोजिमको आधार अनुसार नगद तथा वस्तुगत राहत उपलब्ध गराउन सकिने छ ।

क. मानविय क्षती भएमा प्रति परिवाररू. ५०,०००/ ।

ख. बस्ने घर पूर्ण क्षतीभएमा रू. ३०,०००/ ।

ग. घरको आशिक क्षतीभएमा रू. १०,०००/ देखि रू १५,०००/- सम्म ।

घ. वाली नोक्सान भएमा विउविजन, खाद्यान्न वा रू. २,००० देखि रू. ५,००० सम्म ।

ड. घर पालुवा जीवजन्तुको क्षति भएमा प्रति बाखा/भेडा रू.२,०००, प्रति गाईगोरु रू.५,०००, प्रति भैसीराँगा रू. ८००० र अन्य चौपाया क्षती भएमारू.१०००/२०००

च. प्रकोपको प्रकृतिका आधारमा सामग्री समेत राहतदिन सकिने छ ।

छ. विपदको अवस्थामा वितरण गर्ने नगद तथा वस्तुगत राहत वितरण प्रणालीलाई थप व्यवस्थित गर्न राहत वितरणको मापदण्ड बनाइ कार्यान्वयन गर्ने प्रयास गरिनेछ ।

५) कोषमा जम्मा भएको रकम तथा सामग्री देहाय बमोजिमको कार्यमा खर्च गरिनेछ:

क) विपदबाट प्रभावित भएको वा हुनसक्ने व्यक्ति वा समुदायको तत्काल खोजी, उद्धार तथा सम्पत्तिको संरक्षण गर्न,

ख) विपद प्रभावितको तत्कालीन राहतका लागि आवश्यक पर्ने खाद्यान्न, खानेपानी, लत्ताकपडा, औषधी, सरसफाई तथा शैक्षिक सामग्री जस्ता वस्तुहरू खरिद गरी उपलब्ध गराउन तथा तत् सम्बन्धी अन्य आवश्यक कार्य गर्न,

ग) विपदको कारण स्थायी बसोबास स्थल गुमाएका व्यक्तिहरूका लागि अस्थायी शिविर वा आश्रमस्थल बनाउन तथा पुनःस्थापना गर्न,

घ) विपदको कारणबाट घाइते वा विरामी भएका व्यक्तिको औषधीपचार गर्न,

ड) विपद प्रभावितलाई मनोवैज्ञानिक उपचार तथा मनोविमर्श प्रदान गर्न,

च) विपदको कारणबाट मृत्यु भएका व्यक्तिको काजक्रिया वा सदगतका लागि निजको परिवारलाई तोकिए बमोजिमको सहायता उपलब्ध गराउन,

छ) अन्य कुराहरू विपद जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक २०७७ बमोजिम हुने छ ।

३) राहत प्राप्त गर्न पेश गर्नु पर्ने कागजपत्रहरू:

क. प्रहरी प्रतिवेदन (मुचुल्का) थान -१ ।

ख. वडा कार्यालयको सिफारिस ।

ग. नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रको छायाप्रति ।

घ. सक्कलै निवेदन ।

ड) विपद/जोखिम/क्षति पृष्टि हुने तस्वीरहरू थान -१

४) प्राकृतिक प्रकोपका कारणले सार्वजनिक पूर्वाधारको क्षती हुनगई आम उपभोक्ताहरू मार्कामा पर्न गएमा निर्माण सामग्री (पाइप, जाली, सिमेन्ट आदि) उपलब्ध गराउने निर्णय गाँउ विपद व्यवस्थापन समितिले गर्न सक्ने छ ।

परिच्छेद-३

कोषको सञ्चालन, लेखा तथा लेखा परिक्षण

८. कोषको सञ्चालन:

(१) कोषको बैक खाता सञ्चालन गाउँपालिकाको कार्यालय मार्फत हुनेछ ।

(२) कोषलाई प्राप्त वस्तुगत सहायता सामग्रीको निकास प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तोक आदेशानुसार जिन्सी शाखा जिन्सी शाखा प्रमुखबाट हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम वस्तुगत सहायता सामग्री विपद व्यवस्थापन कार्यमा उपयोगका लागि निकास गर्दा मौज्जात किताबमा खर्च अभिलेख जनाई निकास दिनुपर्नेछ र त्यस्तो सामग्रीको अभिलेख मूल्यलाई कोषको खर्चको रुपमा समेत अभिलेख गरिनेछ । र त्यसको विपद व्यवस्थापन शाखालाई बोधार्थ दिनुपर्नेछ ।

९. कोषको आयव्ययको लेखा तथा सोको सार्वजनिकरण:

(१) कोषको आय व्ययको लेखा प्रचलित कानुन बमोजिम राखिनेछ ।

(२) कोषले कार्यपालिकाले तोके बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नुपर्नेछ ।

- (३) कोषको मासिक रुपमा भएको आम्दानी र खर्चको विवरण अर्को महिनाको सात गते भित्रमा सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ ।
(४) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र समितिले कोषको वार्षिक आय व्ययको विवरण समेत खुल्ने वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी कार्यपालिका मार्फत नगरसभा समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

१०. लेखा परिक्षण:

- (१) कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण गाउँपालिका आन्तरिक लेखा परिक्षण शाखाबाट हुनेछ ।
(२) कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट हुनेछ ।
(३) गाउँ कार्यपालिकाले चाहेमा जुनसुकै बखत समितिको हिसाबकिताब जाँचन वा जाँच गराउन सक्नेछ ।
(४) गाउँ कार्यपालिको कार्यालयले कम्तीमा वर्षको एक पटक कोषको सामाजिक र सार्वजनिक लेखा परिक्षणको व्यवस्था मिलाउनेछ ।

परिच्छेद-४

विविध

११. अभिलेख राख्ने:

- (१) समितिले कोष परिचालन सम्बन्धमा गरेको निर्णय र अन्य काम कारवाहीको अभिलेख दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेख समितिको सदस्य-सचिवको जिम्मामा रहने छ ।
(३) दफा(१) बमोजिमको अभिलेख सरोकारवाला कुनै व्यक्ति वा संस्थाले माग गरेमा निजलाई नियमानुसार त्यस्तो अभिलेखको सूचना उपलब्ध गराईनेछ ।

१२. अनुगमन र मूल्यांकन:

- १) प्राकृतिक र गैरप्राकृतिक प्रकोप वा विपद्को गाउँपालिका अन्तर्गतका प्राविधिक कर्मचारी र नेपाल प्रहरीको एक्ला-एकलै वा संयुक्त रुपमा अनुगमन हुने छ ।
२) उपदफा (१) बमोजिम गरेको अनुगमनको आधारमा प्राविधिक मूल्यांकन प्रतिवेदनको आधारमा मापदण्डमा समावेश गरिनेछ ।
३) कोषबाट दिइने राहतमा प्राकृतिक वा गैरप्राकृतिक विपद् वा प्रकोपबाट मात्र क्षति भएको हुनुपर्नेछ ।

१३. विविध:

- १) कोषबाट दिन सकिने राहत बैंक खाता खोली भुक्तानी गरिने छ ।
२) राहत कोषको सञ्चालन, रेखदेख र कोषको अवस्थाको बारेमा कार्यपालिका विवरण पेश गर्ने जिम्मेवारी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा निजले तोकेको कर्मचारीको हुने छ ।
३) गाउँ कार्यपालिकाले समितिको काम कारवाहीको सम्बन्धमा गाउँ विपद् व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

आज्ञाले,

भूपेन्द्रसिंह बडाल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत